

הלכות שבת סימן שנח

ח יבנה מחיצות על הראשונה להקיפו עליהם לדירה, (נו) אינו מועיל; (נו) וְאִם נִגְלְעוּ הַתְּחִיבוֹת וְנִשְׁאָרוּ הַעֲלִיּוֹת מְאֻלָּהֵם, (נח) נָתַר עֲלֵיהֶם. אָבֵל תֵּל יוֹתֵר מִסְּאֲתִים (נט) וְעָשָׂה מַחֲצוֹת (ס) אָפְלוּ עַל שְׂפֹתָ לְדִירָה, (סא) מוֹעִיל, שְׁהָרִי דָר (סב) בְּאוֹר מַחֲצוֹת שְׁעָשָׂה עִתָּה: **ט** *קָרַף יוֹתֵר מִסְּאֲתִים שְׁהָרָה לְדִירָה (סג) וְנָטַע רְבוֹ אֵילָנוֹת, אָפְלוּ אֵינֶם נְטוּעִים (סד) שׁוֹרוֹת שׁוֹרוֹת (סה) אֵינֶם מִבְּטָלִים הַדִּירָה. *אָבֵל אִם נָרַע רְבוֹ, (סו) *הִזְרַעִים מִבְּטָלִים הַדִּירָה (סז) אָפְלוּ אֵין בָּהֶם (סח) אָלֵא (ס) [מ] סְאֲתִים.

שערי תשובה

[מ] סְאֲתִים. עֵין הַבֵּית. וְעֵין בְּשֵׁיט ח"צ ט"ן, וְדַעַתוּ בְּגוּה זְרוּעָה צְרוּתָה צְרוּתָה, כִּינן שְׁבֻרָתָה הַעֲרוּגוֹת הַרֵב וְזוּעָה. כִּינן מַעֲוֵט שְׂאִינִי וְזוּעָה לְגַבָּה, דָּרֵב דְאוֹרְחָתָה כִּינן

באר הלכה

יַעֲקֹב בְּעִרְבוּכֵין כְּסוּגֵינָא זו, אֵלֵא שְׁהוּא חָקֵר דְאֶפְשֵׁר בְּפוֹרְחָתָא סְגִי, אוּ אֶפְשֵׁר דִּילְכֵל-פְּנִים ד' עַל ד' טְפָחִים כְּעֵינֵין דְהוּא שְׁעוּר מַחֲצִיזָה, עֵין שֵׁם, וְלַעֲנִיּוֹת דַּעֲתִי כְּעֵינֵין רַחֵב ג' וְגוּבִיהָ עֲשֵׂרָה כְּהֵימָא דְעִמְדוֹת, וְאֶפְשֵׁר דְהוּא סְבִירָא לֵה דְעִירָפָה מְעוּדוֹ, מְקַל מְקוּם מַחֲוֹרָתָא כְּמוּ שְׁתַּבְּטוּ. וְעֵין בְּגוּגֵין יַעֲקֹב שְׂפָתָה. דַּעַד כָּאֵן לֹא פְּלִיגי רַבָּה וְרָבָא אֵלֵא בְּטַח כְּבִיטִי אַחֲרֵיהֶן וְכִדִּי הַתְּהִיר אֵת הַקָּרְפָּה, דְבָהוּ סְבִירָא לֵה לְרָבָא דְאִי אֶפְשֵׁר לְהַתְּהִיר קָרְפָּה הַנְּאָסֵר אֵלֵא בְּשִׁכּוּל לְעַמְד עַל-כֵּל-פְּנִים כְּפִנֵי עֲצוּמוֹ, אָבֵל אִם בִּשְׂעֵת עֲשִׂית הַכְּתֵל טַח כְּבִיטִי, מִתָּר, לְכֵל עֲלָמָא וְאָפְלוּ בְּאִינוּ כִּיכּוּל לְעַמְד כְּפִנֵי עֲצוּמוֹ, דְמוֹנִיא לְכַתֵּל עֵב, עֵין שֵׁם, וּמִסְתַּבְּרָא קְרַחָה, אֵין מַה שְׁחָדֵשׁ עוֹד שֵׁם שְׂנִי דְכְּעֵינֵין וְה'. יֵשׁ לְעֵין בְּתַהֲלָה: **281**;

* קָרַף יוֹתֵר מִסְּאֲתִים שְׁהָרָה לְדִירָה וְכוּ'. וְאִם הוּא רַק בֵּית-סְאֲתִים, אָפְלוּ נֹרַע בְּלוֹ מִטָּר לְטַלְטַל בְּכָלוּ בְכָלִים שְׂשֻׁבָתוֹ בְּחוּכָן, דַּאֲף שְׁהוֹרַעִים מִבְּטָלִי שֵׁם דִּירָה, הָרִי בְּשֵׁט שְׁהוּא רַק בֵּית-סְאֲתִים לֹא כְּעֵינֵין כֵּלל שְׂהִיא אֶף לְדִירָה וּמִסְתַּבְּרָא דְאָפְלוּ אֵל הַקָּרַף כֵּלל לְשֵׁם דִּירָה גַּם-כִּינן מִתָּר אֶף שְׁהוֹרַעִים בְּחוּף הַקָּרְפָּה]. וְכֵל נַה לְעֵינֵין כְּלִים שְׂשֻׁבָתוֹ בְּחוּכָן, אָבֵל כֵּלִי הַבֵּית לְהַקָּרְפָּה אוּ מִקָּרַף לְבֵית אֶסוּר, דְכִינן דְנַחֲבַטֵל מִקְּנֵי שֵׁם דִּירָה עַל-יַדֵּי הַזְרוּעִים, קָרַף וּבֵית שְׁמִי רְשִׁיּוֹת הֵן, וְאָפְלוּ הוּא פְּחוֹת מִבֵּית-סְאֲתִים גַּם-כִּינן יִזְנָא הֵכִי, כִּן מִתְבָּרָא מִדְּבָרֵי הָרֵא"ש וְכֵן פִּסְק הַשְּׁלַח-עֲרוּף לְקַמָּה כְּסַעֲפִי י, וְשֵׁלֵא דַעֲתָה הַרְבֵּנָה חֲנֻנְאֵל מְהוּבָא בְּחוֹסְפוֹת לְשִׁינֵים דָּף כֵּן עֲמוּד ב דְּבִקְבִית סְאֲתִים הַזְרוּעִים לֹא מִבְּטָלִי שֵׁם דִּירָה: * אָבֵל אִם נָרַע וְכוּ'. עֵין בְּתַשׁוּבָת דְבַר-שְׂמֵאֵל שְׂמַעְדָּד לְהַקֵּל בְּעִיר מִקְּשֵׁת חוּמָה, שְׂשֵׁם אֵין וְרַעִים שְׂבֻחוֹף הַעִיר מִבְּטָלִי לְהַקָּרַף דִּירָה שֵׁל חוּמָה (וּמִדֵּי: בְּמִקּוּם מִסְּפָחִים נְבִינִים מִתְחַלֵּה אַחֲרֵיהֶן הַקִּיפוּ בְּחוּמָה דְהָרֵי הַקָּרַף לְדִירָה, וְכַמְבָּרָא בְּסִימָן תָּא, וְכַמּוּ שְׂפָתָה כְּסַפֵּר מוֹר וְקִצְעֵין]. וְהַתְּכִיב צְבִי הַעֲזִיק דְבָרֵי בְּסִימָן נַט, וְחָף שְׂמַחֲחֵלָה גַּמְגַם בְּדָרְבִיר, אֶף-עַל-יַדֵּי כֵּן לְכֹסֵף הַסְּפִים עֲמוּ בְשֵׂעֵת הַדִּחַק שְׂאִי אֶפְשֵׁר בְּשׁוּם אִפְן לְמַקָּן, שְׂאִי וְלִשְׁלוּ רַבִּים, וְאִתְרִי חֲתוּקִי בְּנֵי הַגּוֹזֵן יַעֲבִיר בְּמֹר וְקִצְעִיָה. וְגִרְחָה דְמִדְּרִי שְׂאִין מְקוּם הַזְרוּעָה גְּדוּר בְּמַחֲצוֹת אֵלֵא פֻרְחֵין לְחוּמַת עִיר, דְאִי לֹא הֵכִי בּוֹדֵיא וְאִם מִהֵי הַקָּרַף שֵׁל חוּמָה, כִּינן שְׂאִין חוּמָה מַחֲצִיזָה שֵׁל מְקוּם הַזְרוּעָה אֵלֵא יֵשׁ מַחֲצוֹת אַחֲרוֹת וְהַזְרוּעִים מְשׁוּיִים לְאוּתָם מַחֲצוֹת מַחֲצוֹת שְׂלֵא נַעֲשׂוּ לְשֵׁם דִּירָה, בְּוֹדֵיא אֶסוּר²⁸¹, וְאֶף בְּכַמּוֹר וְקִצְעִיָה מְשֻׁמֵּם שְׂלֵא כְּדָרְבִיר, לַעֲנִיּוֹת דַּעֲתִי נִרְחָה הַדְּבָר שְׁפוּט כְּמוּ שְׂפָתָתִי, אַחֲרֵיהֶן מִצְּאִיתִי כְּסַפֵּר בֵּית-מֵאִיר (בְּמָה שְׂפָתָה אֹדוֹת הַפִּי'ת) שְׂפָתָה גַּם-כִּינן בְּהָרֵיא כְּדָרְבִיר, וּבְכַפֵּר שְׂעָרָה קָלָא דַּהֲקָה חוּמָה אֵינוּ דְבָר בְּרוּר כֵּלל, שְׂעָרָה סְמִיקָתָם הוּא אִשִּׁיט הָרֵא"ש וְהַפְּרָדִי דְאֶפְשֵׁר גְּבִי חֲצוֹר לֹא נַחֲבַטֵלוּ כֵּלל הַמַּחֲצוֹת מְשׁוּם זְרוּעִים, וְאֶף שְׂבֻשׁוֹר הַחֲמִיר בְּדָרְבִיר, הֵינָה לְחִמְרָא בְּעֵלְמָא, וְסוּבִירִים דַּהֲקָה שֵׁל חוּמָה עֲדִיף סְפִי, עֵין שֵׁם בְּחִסְק צְבִי וּבְמֹר וְקִצְעִיָה שְׂמִבְּאָר כְּדָרְבִיר. אֵין לְפִי מַה שְׂהַבְּנֵי בְּשֻׁרְתֵּיהֶן שְׂפִשְׁטוֹת דְבָרֵי כְּפִיָה רַשׁוּשִׁים שְׂאִין שׁוּם חֲלוּק כִּינן

באר היטב

דְמַשְׁמַע דְדָבָר אַחֵר שְׂאִינוּ צָרָף הַגּוֹף מִמַּעֲטוֹ: (ד) סְאֲתִים. וְהִ"ה פְּחוֹת, דְהַמַּעֲטוֹ בְּטִיל לְגַבֵּי הַרֵב וְהִ"ל נָרַע בְּלוֹ וְאֶסוּר, עֲמִ"א וְטִ"ו וּבְתַשׁוּבָת חֲסֵם

משנה ברורה

כְּמַחֲצִיזָה עַל-גַּבֵּי מַחֲצִיזָה, כְּמַבְּאָר כְּסַעֲפִי ו: **ח** (נו) אֵינוּ מוֹעִיל. דְלֹא מְהַנִּי לֵה לְקָרַף וְלֹא מִיַּדֵּי, שְׁהָרִי בְּלֹא זֶה מְקָף כְּבָר: (נז) וְאִם נִגְלְעוּ הַתְּחִיבוֹת. שְׁהִנָּה הַעֲפֹר רַף וְתַחֲמוֹת, וְנִחְבַּט הַכְּתֵל עַד שְׂלֵא נִשְׂאָר בָּהּ (נח) עֲשֵׂרָה טְפָחִים בְּגַבָּה: (נח) נָתַר עֲלֵיהֶם. שְׁהָרִי נַעֲשׂוּ לְשֵׁם דִּירָה מִתְחַלְתָּן, אֵלֵא שְׂלֵא לְכֵלוּ לְהַתְּהִיר עַד עִתָּה, שְׁהֵי שְׂלֵא לְצָרָף, אָבֵל עִתָּה שְׂבָלָה הֵם לִיכָא עֲשֵׂרָה בְּגַבָּה מַחֲצִיזָה הַלְשָׁנָה, שְׂפִיר מְהַנִּי לֵה לְקָרַף²⁸⁵: (נט) וְעָשָׂה מַחֲצוֹת. לְדוֹר וְלַהֲשֻׁמַּשׁ עַל הַתֵּל: (ס) אָפְלוּ עַל שְׂפֹתָ. רוּצָה לּוֹמֵר, דְלֹא מְבַעֲרָא (נו) אִם הַרְחִיק מִשְׁפַּת הַתֵּל שְׂלִישָׁה טְפָחִים דְבְּוֹדֵיא מוֹעִיל, וְכַמְבָּרָא כְּסַעֲפִי ו: (סא) מוֹעִיל. וְאֶף-עַל-גַּב דְּבָלָא מַחֲצוֹת אֵלוּ הָרִי יֵשׁ בְּגַבָּה הַתֵּל עֲשֵׂרָה וְיוֹתֵר וְהָרִי הוּא מְקָף מְאֻלִּי, אֶף-עַל-פִּי-כֵּן שְׂרִי, דְכִינן דְאֵינוּ דָר לְמַשָּׂה בְּעַמְקָא אֵלֵא עַל הַתֵּל בְּגַבָּה לְמַעְלָה, הָרִי אֲדָרְבִיר, מְהַנִּי לֵה רַק מַחֲצוֹת עֲלִיּוֹנוֹת, (נו) וְתַחֲמוֹת לֹא מְהַנִּי לֵה וְלֹא מִיַּדֵּי, וְכַדְמִסְּסִים שְׁהָרִי דָר' וְכוּ': (סב) בְּאוֹר מַחֲצוֹת. וְלֹא כְּעֵינֵין שְׂעָשָׂה כְּמָה מַחֲצוֹת, אֵלֵא כִּינן שְׂפָתָה מַחֲצִיזָה אַתָּת לְשֵׁם דִּירָה סְגִי, וְשְׂאִירֵי שְׂלֵשׁ מַחֲצוֹת נִחְשָׁב עַל-יַדֵּי הַתֵּל גּוּפָא שְׁהוּא גְּבוּהָ עֲשֵׂרָה טְפָחִים, וְכַדְלַעִיל כְּסַעֲפִי ג; וְאָפְלוּ אוֹתָהּ מַחֲצִיזָה לֹא כְּעֵינֵין שְׂעָשָׂה עַל-פְּנֵי כֵּל רַחֵב הַתֵּל, אֵלֵא כִּינן שְׂעָשָׂאָה (נח) בְּאֶרְבָּף עֲשָׂר וּמַעֲט יוֹתֵר לְשֵׁם דִּירָה (נט) סְגִי, וְכַדְלַעִיל כְּסַעֲפִי ו: **ט** (סג) וְנָטַע רְבוֹ. הוּא הַדִּין (ס) כֵּלל: (סד) שׁוֹרוֹת שׁוֹרוֹת. אָלֵא (סא) מְעַרְבִין: (סה) אֵינֶם מִבְּטָלִים הַדִּירָה. דְבִקְבִיזֵי אֵינִישֵׁי לְנִטְעֵי אֵילָנוֹת בְּחֻצְרוֹת כְּדִי לְהַסְתוֹפֵף בְּצִלָּתָם²⁸⁶: (סו) הַזְרוּעִים מִבְּטָלִים הַדִּירָה²⁸⁷. דְבְּוֹדֵעוֹנִים לֹא דְרִי אֵיכָא וְיִוֵּי לֵה גְּבָהוּ²⁸⁸, וְאֶסוּר לְטַלְטַל אֶף בְּשְׂאֵינוּ-נָנוּעַ, דְבְּכֵל לֵה (סז) לְגַבֵּי רְבוֹ וְיִקְרַע כֵּלל דְמוֹנִיא: (סח) אָפְלוּ אֵין בָּהֶם וְכוּ'. רוּצָה לּוֹמֵר, בְּשֵׁטַח מְקוּם הַזְרוּעָה, וּבֵית-סְאֲתִים אֵינוּ צָרִיף לְהַקָּרַף דִּירָה, אָפְלוּ הֵכִי אֶסוּר, דְכִינן דְמַעֲטוֹ בְּטִיל לְגַבֵּי רַב הָרִי הוּא כְּאֵלוּ כֵּלל נָנוּעַ, וּבְכָלוּ הֵא אֵיכָא יוֹתֵר מִבֵּית-סְאֲתִים: (סח) אָלֵא סְאֲתִים. וְהוּא הַדִּין (סג) פְּחוֹת, כִּינן שְׂהֵם הַרֵב, וּבִינְמַד עִם הַמַּעֲטוֹ

קָרַף לְחֲצוֹר, דְקָרַף שְׁהָרָה לְדִירָה נְמִי חֲצוֹר גְּמַד הוּא, וְאֶף-עַל-פִּי-כֵּן וְרַעִים מִבְּטָלִי לְמַחֲצוֹת דִּירָה, וְהוּא הַדִּין חֲצוֹר מְשֻׁם, וְלִפִּי זֶה מִנָּה לֵן לְהַקֵּל בְּחוּמָה מְשֻׁם, וְגַם כְּסַפֵּר מְאֻמֵּר מְרֻדִי וּבְכַפֵּר שִׁירֵי-רַבְרָה אֵין דַּעֲתָם נוֹחָה לְהַקֵּל אֶף בְּהָרָה שֵׁל חוּמָה, לְכֵן עַל-כֵּל-פְּנִים אֵין לְהַקֵּל²⁸⁹ יוֹתֵר מִמָּה שְׂפָתָה לְמַעְלָה²⁹¹: * הַזְרוּעִים מִבְּטָלִין הַדִּירָה. לֹא נַחֲבָרָא בְּפוֹסְקִים אִם הַזְרוּעִים מִבְּטָלִין לְגַמְרֵי תְּחִיבוֹת שֵׁל דִּירָה, וְאִם-כִּן אָפְלוּ בְּסוּף הַתְּחִין שְׂכָר הַזְרוּעִים, מְקַל מְקוּם אֶסוּר לְטַלְטַל, שְׁהָרִי הַזְרוּעִים בְּשׁוּל אֵת הַתְּחִין שְׂהִיָּה לְשֵׁם דִּירָה, וְאִם-כִּן אֵין יִרְצָה לְטַלְטַל צָרִף לְפָרֵן בְּתֵל עֲשָׂר אַמּוֹת וְלַחְזוֹר וְלַגְדוֹר לְשֵׁם דִּירָה, וְכַמְבָּרָא כְּסַעֲפִי ב²⁹². אוּ אֶפְשֵׁר דְהַזְרוּעִים אֵינֶם מִבְּטָלִים אֵת הַתְּחִין שֵׁל דִּירָה, אֵלֵא דְהַתְּחִין שֵׁל דִּירָה אֵינוּ מוֹעִיל לְיָמֵן שִׁישׁ בּוּ וְרַעִים מְשׁוּם דָּאֵין אֵלֵם דָּר בְּוֹרַעִים, וְתַכְּף שְׂנַסְמַלְקוּ הַזְרוּעִים חֲצוֹר הַקָּרַף לְהַתְּרוֹ שְׁהָרָה מִתְחַלֵּה לְדִירָה וְנִמְמַה דְקִמָּא לֵן בְּנִבְלַעֵי הַתְּחִיבוֹת וְהַעֲלִיּוֹת קְלוּמוֹת דְמַהֲנִי אֶף דַּבְעַת שְׂעָשׂוּ לֹא הוֹעִילוּ כֵּלל, מְקַל מְקוּם לְכַסּוֹף כְּשִׁנְסַלְקוּ הַתְּחִיבוֹת מוֹעִילוֹת הַעֲלִיּוֹת, וְאִם-כִּן הוּא הַדִּין הֵקֵא, אֶף דַּבְעַת הַזְרוּעִים לֹא הוֹעִילוּ מַחֲצוֹת, כְּשִׁנְסַלְקוּ מְהַנִּי. אָבֵל בְּאִמַּת אֵין רְחָנָה, דְהֵתָם לֹא בְשׁוּל מְעוּלָם הַתְּחִיבוֹת לְהַעֲלִיּוֹת, אֵלֵא דַּבְעַת שְׁהִי הַתְּחִיבוֹת הִי הַעֲלִיּוֹת לֹל הוֹעִיל, וְעַל-כֵּן כְּשִׁנְסַלְקוּ הַתְּחִיבוֹת נִשְׂאָר הַעֲלִיּוֹת שְׁהָרָה לְדִירָה עַל מְדוּגְתָן, מַה שְׂאִין כֵּן כָּאֵן אֶפְשֵׁר שְׁהוֹרַעִים מִבְּטָלִי לְהַדִּירָה וּבְקִלְמָן. וּמַלְשָׁן

שער הציצין

(נח) כְּכָר כְּתַנְבוּ בְּסִימָן זֶה פְּמָה פְּעֻמִים דְבָר זֶה, וְכֵן מַבְּאָר בְּרִיטְב"א לְהָרֵיא, שְׂכַל שְׂמוּסִיף מַעֲט וְהַשְׁלִימוּ לְעֲשֵׂרָה סְגִי. וּמִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם בְּדִין זֶה מְשַׁמַּע קֶצֶת שְׂלֵא כְּדָרְבִיר, וְכָבֵר עֲמוּד פְּזָה בְּתוֹרָה, וְכָדְרְבִיר מוּבָא כְּסַעֲפִי ב בְּהַ"ה: (נו) פְּשׁוּט, וְכֵן מַבְּאָר בְּחוֹסְפוֹת וּבְבֵית-יוֹסֵף: (נז) רֵש"י: (נח) רֵא"ש וְר"י: (נח) וְלַפּוֹסְקִים שְׂהַבְּנֵי שֵׁם בְּכַאֲרוֹ הַלְבָּה דְכִינָן כֵּלל שְׂלֵם, גַּם הֵקָא הוּא כֵּן, וְכֵן כְּתַב בְּרִיטְב"א לְהָרֵיא: (ס) פְּשׁוּט: (סא) וְלַפּוֹסְקִי מִמָּאן דְאֶמְרָא בְּגִמְרָא וְהוּא עֲשֵׂשׁוּיִן שׁוֹרוֹת שׁוֹרוֹת וְנָאָה לְשִׁבַת שֵׁם: (סג) רֵש"י: (סד) מְגוּן-אַבְרָהָם וְהַגְרָא וְרֵא"ש: (א) עֵינִי שֵׁם בְּדָרְבִיר.

הַלְבוּת שֶׁת סִימָן שְׁנָה

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה הוי מעוט]

אָנן מה שחדש עוד שם שני דינים בענין זה, יש לעין בזה²⁴.

המשגיב (להלן ס"ק פב) שאם מקום הזרעים הוא פחות מבית סאתים יש לסמוך בשעת הדחק להתיר לטלטל מהמקום הזרוע לבית, יתכן שדון הרא"ש חמור יותר²⁵.

וכתב בשו"ת מנחת יצחק (שם), שהעולם אין נוהרים בוה, ויש ללמוד עליהם זכות משום שהשב יעקב לא כתב כן אלא בדרך אפשר, וגם הטור כתב בפירושו שמותר לטלטל ממקום הזרעים לבית. אמנם פשוט שאין הכוונה לדשאים המצויים כיום שיושבים ודורסים עליהם, שאין לך דירה גדולה מזו.

[משנ"ב ס"ק נח]

אָבֵל עָמָה שְׁבֵלָא הֵם לִיכָא עֲשָׂרָה בְּגָבְהָ מְחִיצָה הִישָׁנָה, שְׁפִיר מְהִי לָהּ לְקַרְפָּף²⁶.

25 ואפילו נבלעו בשבת, כתב התוספת שבת (ס"ק כב) שהקרפף הותר, משום שהוא דומה למחיצה שנעשית בשבת בשוגג, שפסק השו"ע לקמן (סי' שטב ס"ג) שהיא נחשבת מחיצה.

[משנ"ב ס"ק נה]

דְּעִבְדִי אִינְשֵׁי לְנֻטֵעַ אֵילָנוֹת בְּחִצְרוֹת כְּדִי לְהִסְתַּוֵּף בְּצִלָּן²⁶.

26 ואם נטע אילנות בחצר שלא לצורך נוי החצר, הסתפק החזו"א (או"ח סי' קנו בהשמטות לסי' שנח, הובא בשו"ת הלכות סכ"ז) אם דינם כזרעים שמבטלים מהקרפף שם מוקף לדירה, או לא.

[משנ"ב ס"ק נו]

הַזְרָעִים מְבַטְלִים הַדִּירָה²⁷.

27 ודוקא אם זרעם בכוונה, אבל אם עלו הזרעים מאליהם, כתב בשו"ת אמרי יוסר (ח"א סי' קע) שאינם מבטלים שם דירה. ואינו דומה למה שפסק השו"ע להלן (סי"א) שמים שנכנסו לקרפף שוקף לדירה מבטלים ממנו שם דירה, ומשמע שם שכן הדין גם אם נכנסו מאליהם, משום שיש לומר שמים אינם ראויים לדירה כלל, והם גרועים מזרעים שראויים לדירה קצת. וכן דעת המהרש"ם (דעת תורה כאן) והשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' קח).

אמנם לשיטת החזו"א (או"ח סי' פט ס"ק ז, וסי' קנו בהשמטות לסי' שנח), גדר קרפף הוא מקומות שאין הולכים שם, ומטעם זה כתב שאף אם אין שם זרעים או קוצים שמעכבים את הילוך הרבים, מ"מ הריהם נחשבים לקרפף שלא הוקף לדירה ואסורים, וקל וחומר שזרעים מבטלים דירה גם אם עלו מאליהם. וכן כתב בחדושי שו"ת ובאורים (סי' ד ס"ק יא). וכתב עוד, שמקום שעלו בו קוצים שמעכבים את ההילוך דינו כקרפף, וראה לעיל (ס"ק יט) שהבאנו את דברי החזו"א בהרחבה.

ולענין דשאים [פירוש, צמחי נוי הנטועים כדי לטייל לידם] אם מבטלים שם דירה, כתב האמרי יוסר (שם) בשם מהר"י איטנגא הלוי, שמסתבר שאינם מבטלים שם דירה, [והוסיף שכל שכן בעיר שיש לסמוך להתיר בצירוף דברי מהר"ש אבהב שהובא בשו"ת חכם צבי, שזרעים מבטלים שם דירה רק מקרפף, אבל אין בכוחם לבטל שם דירה מעיר, וכן לגבי חצר הסתפק הרא"ש אם יש בכח זרעים לבטל ממנה שם דירה, ויש לצרף להקל לענין צמחי נוי, ולכן אם יש בעיר או בחצר צמחי נוי, יש להקל שלא בטל מהם שם דירה ומותר לטלטל שם].

ולשיטות אלו כתב בשו"ת מנחת יצחק (שם), שלכאורה יש מקום לאסור לטלטל מהבית לחלק הגינה הזרוע, כיון שהאחרונים לא סמכו להקל אלא בצירוף ספיקו של הרא"ש אם יש בכח זרעים לבטל שם דירה מחצר, ויש מקום לומר שהרא"ש הסתפק רק לגבי שאר החצר אם היא נאסרת מחמת הזרעים, אבל מקום הזרעים עצמם ודאי אסור, וכן דן לומר בשו"ת שבי יעקב (הובא בספר נור ישראל סי' נו אות כז). [ואף שלגבי גינה במיעוט החצר, כתב

[משנ"ב סם]

דְּכִוְנָעוּנִים לֹא דִירֵי אִינְשֵׁי וְהֵי יָהּ גְּנָה²⁸.

28 ואם הזרעים נורעו לנוח, דעת השו"ת דברי חיים (או"ח ח"ב סי' כח) ושו"ת שואל ומשיב (מהדור"ק ח"ג סי' קלא) שלא פלוג רבנן, ויש לאסור בכל זרעים. ודעת הנזירות שמשון (כאן) והמהרש"ם (דעת תורה כאן) שאינם מבטלים שם דירה, וכן כתב המאירי (עירובין כד, א ד"ה וכל שאי). ובשו"ת מנחת יצחק (שם) הוסיף, שלפי מה שכתב בשו"ת אמרי יוסר [הובא בערה הקדמת] להתיר זרעים שעלו מאליהם, כל שכן שיש להתיר בנטע את הזרעים לנוי ולא לבטל שם דירה. ואם הכניס לביתו עציצים נקובים ובהם זרעים ומילא בהם את רוב הבית, כתב בשו"ת דברי חיים (שם) שמותר לטלטל בבית, משום שאין אדם מבטל ביתו בדבר המיטלטל. ובשו"ת אמרי יוסר (ח"ב סי' פ) חלק על דבריו.

[ביה"ל ד"ה אב]

בְּדִירָא אֶסוּר²⁹.

29 כלומר, שהמקום הזרוע אסור, ואם הוא פרוץ לעיר בפריצה שהיא גדולה יותר מעשר אמות, נאסרת כל העיר משום שהיא פרוצה למקום האסור, וכן כתב החזו"א (או"ח סי' פט סוף ס"ק ז).

[ביה"ל שם]

לְכֵן עֲלִי-לְפָנֶיךָ אֵין לְהִקְלִיט³⁰ יוֹתֵר מִמָּה שֶׁכְּתוּב לְמַעְלָה³¹.

30 וכשיש שטח של זרעים וכיוצא בזה באמצע העיר, יש שתי דרכים כיצד לתקן מקום זה כדי שלא יאסור את העיר: א. שיחלקו באמצעו על ידי צורת הפתח באופן שלא ישאר בכל צד שיעור בית סאתים. וכתב החזו"א (שביעית סי' כו ס"ק ז) שבאופן זה יסמיך את צורת הפתח למחיצת ד' אמות, כדי שלא תהיה צורת הפתח באויר. [ובהלכות כלאים (סי' יא ס"ק ח) כתב לענין צורת הפתח המבדלת בין זרעים לגפן, שיעמיד לה ד' אמות מכאן ומכאן. וראה מה שכתב בזה בספר בינת שמחה עמ' קצט]. ב. שיקוף סביב כל שטח הקרפף על ידי צורות הפתח. ואף שמקום שאינו עומד לדירון לא מועיל להקיפו בצורת הפתח מדי רוחות כמבואר בשו"ע לקמן (סי' שטב ס"י). היינו דוקא כשבאים להקיפו בכדי להתיר את המקום שבתוך ההיקף, אבל כאן שההיקף נעשה לשם מחיצה בין העיר לקרפף, הרי זה כמו מחיצה רביעית של שטח העיר, ולכן יכול לגדור בצורת הפתח מכל הד' רוחות.

31 דעת החזו"א (או"ח סי' פח ס"ק כה) כדברי האסורים, ולכן אם המקום הזרוע גדול יותר מבית סאתים, או אפילו אם הוא קטן מבית סאתים אלא שהוא רוב המקום המוקף ובסך הכל יש שם יותר מבית סאתים, יש לאסור את כל העיר. עוד כתב, שנראה שיש לחשב לענין רוב ומיעוט רק את המקומות הפתוחים ולא את מקום הבתים.

הַלְבוּת שֶׁת סִימָן שֶׁנַח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק עב]

יִתְרַ מְבִית־סְאֵתִים אָסוּרִים³²].

33) ובביה"ל לקמן (סי' שנט ס"א ד"ה רחבה) כתב, שמותר לטלטל מקרפף שגודלו פחות מבית סאתים אל הבית, ואם גודלו הוא בית סאתים אסור. והחזו"א (או"ח סי' פח ס"ק יח) תמה על כך שאין לחלק בדבר, ולפי השיטות שאוסרות לטלטל מקרפף שהוא בית סאתים, אסור גם אם הקרפף הוא פחות מבית סאתים. וכתב שכן מבואר במשנ"ב כאן.

ובשעת הדחק התיר הביה"ל לקמן (סי' שעב ס"א ד"ה או) לטלטל מבית לקרפף שהוא בית סאתים אם שני המקומות הם של אדם אחד, או אפילו אם הם של שני בני אדם ועירבו ביניהם, וכן דעת החזו"א (שם ס"ק כו, וסי' פט ס"ק ז) להקל בשעת הדחק.

[משנ"ב ס"ק פג]

וְיֵשׁ לְסַמְךָ עַל זֶה בְּמָקוֹם הַדְּמָקָא³⁴].

34) דעת החזו"א (או"ח סי' פח ס"ק כד) שאין מקום לחלק בין המקום הזרוע לשאר העיר, ואם מקום הזרוע הוא בית סאתים, אסור לטלטל אל הבית גם מהמקום שאינו זרוע [והיינו לשיטות שסוברות שאסור לטלטל מקרפף לבית גם אם הם של אדם אחד, ולהלכה יש להחמיר כשיטות אלו שלא בשעת הדחק, כמבואר במשנ"ב לעיל (ס"ק עז) ובביה"ל לקמן (סי' שעב ס"א ד"ה או)]. ואם המקום הזרוע הוא פחות מבית סאתים, מותר לטלטל גם מהמקום הזרוע אל הבית, שכיון שהמקום הזרוע הוא מיעוט החצר, נחשב גם מקום זה לחצר ולא לקרפף.

32) ואם הזרעים הם יותר מבית סאתים, אלא שהם מחולקים לערוגות וכל ערוגה בפני עצמה אין בה בית סאתים, ויש דרך הילוך ביניהן, כתב בשו"ת חכם צבי (סי' נט) שאם מקום הערוגות הוא רוב הקרפף אסור, אבל אם הוא מיעוט הקרפף מותר, ואין הערוגות מצטרפות להיחשב יותר מבית סאתים. וצידד לומר, שאפילו אם רוחב השביל שביניהן הוא פחות מג' טפחים הריהן נחשבות חלוקות זו מזו, שכיון שהשביל עשוי להילוך, אי אפשר להחשיב את הערוגות שבשני צידיו לאחד מדין לבוד.

אמנם החזו"א (או"ח סי' פח ס"ק כז) כתב, שאם הזרעים עשויים ערוגות ערוגות הסמוכות זו לזו, יש להחשיב גם את המקום שבין הערוגות כגינה, שכיון שאין דרך לדור במקום זה הריהו נחשב לקרפף, וקרפף וגינה מצטרפים להיחשב בית סאתים במקום אחד. עוד כתב, שאף אם אין הערוגות רוב המקום המוקף אלא בצירוף המקום שביניהן, יש לצרף את המקום שבין הערוגות אל הערוגות, ונחשב שרוב המקום המוקף זרוע ואסור. וכן כתב בשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' רו), והוסיף שגם אם הערוגות הן של שני אנשים הן מצטרפות ואסור.

[משנ"ב ס"ק עז]

וְאֶפְלוּ בְּקִרְפָּף פְּחוּת מְבִית־סְאֵתִים, וְאֶפְלוּ הֵן שְׁלֵ אָדָם אֶתְד³³].

הלכות שפת סימן שנה

באר הגולה ריג

פ שם ודל שאנ מקרא
לאלא ר"ש
ורמב"ם פסקו טו
צ טור לודת תרי"ם
ק שם כ"ד קרבא

(ט) נְנַרְע מְעוּט, (ע) אַם אִין בּוּ אֶלָּא סַאֲתִים (עא) מְתָר, (עב) יוֹתֵר מִסַּאֲתִים (ט) אֶסּוּר: י' (עג) זַמִּי שְׁיֵשׁ לוֹ (י) גְּנָה בְּחֻצְרוֹ, אַם הוּא רַב הַחֻצְרָ, (עד) אֶפְלוּ אִין בַּהּ (עה) אֶלָּא בֵּית־סַאֲתִים (עו) לֹא יִטְלַטֵּל (עז) מִמְּנוּ וּמִן הַחֻצְרָ (יב) לְבִית; (עח) וְאִם הוּא יוֹתֵר מִסַּאֲתִים, לֹא יִטְלַטֵּל בַּהּ וּבְחֻצְרָ (עט) אֶלָּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת; וְאִם הִיא מְעוּט הַחֻצְרָ, (פ) מַה שְׁיֵשׁ בַּהּ יוֹתֵר מִסַּאֲתִים (פא) אוֹסֵר כָּל (יג) הַחֻצְרָ; וְאִם יֵשׁ בַּהּ סַאֲתִים אוּ פָחוֹת, (פב) אֶסּוּר לְהוֹצִיא (יג) (פג) מִמֶּנָּה לְבִית: י"א קַרְפָּף יוֹתֵר מִבֵּית־סַאֲתִים שְׁהַקָּף

בְּאֵר הַיֵּטֵב

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

מסקום אחר בין משני מקומות, אבל אם הנרוע מונע נאם בעטורף כל הנרוע יהיה יותר מסאתים אבל אין בית סאתים במקום אחר, ואפלו אם אין ביניהם ג' סתמים, יש להקל דלא אמרנו לבד, שהגבל שבו ערונה לערונה להלוח הוא עשוי הלך לא אמרנו לבד. וכן שם מ"ש על דברי הרכ"ש שמואל סימן רנט:

מסקום אחר בין משני מקומות, אבל אם הנרוע מונע נאם בעטורף כל הנרוע יהיה יותר מסאתים אבל אין בית סאתים במקום אחר, ואפלו אם אין ביניהם ג' סתמים, יש להקל דלא אמרנו לבד, שהגבל שבו ערונה לערונה להלוח הוא עשוי הלך לא אמרנו לבד. וכן שם מ"ש על דברי הרכ"ש שמואל סימן רנט:

מִשְׁנֵה בְּרוּרָה

יש יותר מבית סאתים: (ט) נְנַרְע מְעוּט. נרצה דהוא הדין (סד) מקצה על מקצה: (ע) אַם אִין בּוּ. רוצה לומר, במקום הנרוע: (עא) מְתָר. דאין כח במעוט לבטל הרב שהקף לדידה, והמעוט עצמו (סה) גס"ן מתר, דלוי יתא דלגבי דידיה נתבטל המחיצות שהקפו לדידה, גס"ן לאו מידי הוא, דהא בית סאתים לא צריך הקף לדידה: (עב) יוֹתֵר מִבֵּית־סַאֲתִים אֶסּוּר. לטלטל בכלו, (סו) דהמעוט אסור, כיון שיש בו יותר מבית סאתים אינו נתר בלא הקף לדידה, ונרעים מבטלים מחיצה של דידיה, ורב הקרף גס"ן נאסר מפני שהוא פתוח ופרוץ ונרעים שהוא מקום אסור: י' (עג) מִי שְׁיֵשׁ לוֹ גְּנָה נְכוּי. אף שכתב נתבאר כל זה פסיעף הדין לענין קרפף, מכל מקום חזר מהמבר ושנה דין זה לענין חצר, לאשמיעינן דהשם שרועים מבטלי מחיצות של קרפף שהקפו לדידה, כמו"כ מבטלי מחיצות (סו) של חצר, ולא אמרנו דחצר חשיבא טפי ולא מתבטל בשביל נרעים, ועוד הוסיף לכאר בסעיף זה לענין טלטול מן החצר לבית, וכמו שכתב: (עד) אֶפְלוּ אִין בַּהּ. רוצה לומר, (סא) בכל החצר: (עה) אֶלָּא בֵּית־סַאֲתִים. והוא הדין (סט) פחות: (עו) לֹא יִטְלַטֵּל נְכוּי. דבבית פסיעף בודאי מתר לטלטל בכלו אפלו במקום הנרעים, דאף שרועים מבטל מחיצות של דידיה, בנה שאין בה אלא סאתים הרי לא בעינן הקף לדידה: (עז) מִמְּנוּ וּמִן הַחֻצְרָ. דכיון דנתבטל הקף של דידיה, תרי כל החצר בקרפה ועלמא, שאסור לטלטל ממנו לבית וכן מן הבית לתוכה, ואפלו בקרפה (ט) פחות

שְׁעַר הַצִּיּוֹן

(סד) פשוט בסבא דנוקא מעוט שאינו נרוע בטל לגבי רב, וכן כתב בספר גאון יעקב: (סה) פן כתבו הרמב"ם ושארי פוסקים, ודלא כט"ז, וכבר השיגוהו האחרונים: (סו) מבאר בפוסקים: (סא) ה"א"ש מסתפק בזה, דאפשר מחיצות של חצר לא מבטלי משום נרעים. וטור, אחר שהביא דכריו כתב: וטוב להחמיר, והמתבר סתם בפשיטות דדין חצר דין קרפף, ומדברי המגן אברהם משמע דהוא מחמת ספק. ולענין דעמי דאין זה פסק, מאחר שהרשב"א כתב להדיא בעבודת הקדש דדין חצר דין קרפף, וכן כתב להדיא הריטב"א בחדושיו ברף כג דינא דרבי יהודה בן בנאי, עין שם, וכן מוכח בפירוש רבנו חננאל דבבבא המתחיל 'עט רבו הרי חצר', וביותר ברף כה גבי מעטו באילנות, עין שם בדבריו, וכן מוכח מר"י מי"ש, שהם באספת זקנים כבא בתרא כ"ד, עין שם, ואס"ן בודאי לא מברעא ספקא דר"א נגד כל הני רבנותא: (סב) מאמר מרדכי ושארי מפרשים: (סג) שם, וכן כתב הגר"א: (ע) דקלמפה בסוף הסעיף: (עא) מבאר בפוסקים: (עב) אחרונים: (עג) אחרונים: (עד) מגן אברהם וט"ז, וכן מבאר ברכ"ש משה בפירוש דברי הטור וכן כתב הפ"ח. ודברי המגן אברהם מגמגמן בזה, וכבר עמד עליו במאמר מרדכי, עין שם: (עה) מרדכי ותוספות פ"ט עמוד א דבבבא המתחיל 'רב', וכן כתב שם הריטב"א לזכר ברוך: (עו) שאף המרדכי מודה בזה ונהאן מקל עוד יותר, שאף מן הגנה מתר להכניס לבית, דמבטלי לגמרי לחצר וברקלמפה, וכן הקריע הגר"א ובספר 'שלתן עצר ששים: (עז) מגן אברהם ויבדע המרדכי. ובאמת לא יחידא הוא, דגם בהר"ש מוכח דסבירא לה דבזה מותר אף מגנה לבית, וכמו שבאר שם בלשונו דאין להביא ראיה להחמיר וכו' דשאני התם דכיון דמעוט נרוע לא חשיב ובטיל אבל וכו', עין שם וכן משמע גס"ן לכאורה מלשון התוספות דבבבא המתחיל 'לא שכתבו דכיון שהוא פחות מבית סאתים לא חשיב ובטיל לגבי רב; ויש לדחות קצת, דכנתנן רק לענין שלא יאסר מעוט הנרוע לרב שאינו נרוע, עין שם היטב, וכן משמע מרש"י דבור המתחיל 'דלא הוי', עין שם, וכן מוכח בריטב"א שכתב זה לשונו: פיון דאיבא תרמי למעלייתא וכו', לא נעקר מחיצות מתורת דידיה כלל והוי כחצר גמור, עין שם. ובאמת אין לנו מי שעומד נגד שיטה זו רק הטור, ולקלא שלא השגיח על שיטת הרא"ש בזה, ועל פ"ל פנים בשעת הדחק בודאי יש להקל ככל הני רבנותא:

הלכות שבת סימן שנח

לדידה (פד) ונגנסו בו מים, (פה) ואם ראויים לשתייה (פו) אין מבטלין הדירה, אפלו אם המקום שנתפשטו שם (פז) יותר מסאתים ואפלו הם עמקים הרבה, (פה) ואם אינם ראויים לשתייה, (פט) *דינים בנרעים; (צ) *שהוא

ר שם כמאמר שם פברוש ר"י

באר היטב

ממנו לבית, שגם מהחצר אסור. וכתב המ"א: ומיהו אם הגנה פחותה מבית סאתים שרי לטלטל מגנה לבית, דכטיל לגבי חצר, דאינה חשוכה להיות לה שם

באר הלכה

משנה ברורה

(עמ) הוא בשאין מחיצה בין החצר למקום הנרעים, ואם יש מחיצה³⁶, אין חלק אחד שיה' לחברו כלל, ואם-כן חלק החצר דינו כחצר ומתר לטלטל בכלו וממנו לבית, ומקום הנזרע הוא נדון לעצמו. ואם חלק הנזרע הוא יותר מבית-סאתים, דינו ככרמלית ואסור לטלטל אף בתוכו, וכל-שכן להוציא ממנו לחצר או להסוף, דחצר דינו כרשות-היחיד גמור; ואם הוא רק בית-סאתים או פחות, מותר לטלטל בכלו וכן ממנו לחצר ומחצר לו, חוץ כלים ששכתו בבית אסור להוציא מן החצר לגנה, על-כן ראוי שלא לאכל או לשתות בגנה בשבת³⁷, דאי אפשר לנהר בנה, וכל-שכן באם הוא יותר מבית-סאתים דאסור בטלטול יותר מארבע אמות: **יא (פד) ונגנסו בו מים.** ומ"י שהמים (טל) קרו וקמי' בתוך הקרפף: **(פה) אם ראויים לשתייה.** לרצה (ע) לשתיית אדם, ויש מקלין (פל) אף בשראויים לכביסה וכדומה: **(פו) אין מבטלין הדירה.** דאין (פג) לך דירה מעלה מזו: **(פז) יותר מסאתים.** ולא אמרינן דבור גדול כהאי אין דרך לעשות, (פג) דשפיר מצוי דאדם עושה ברכה גדולה של מים לתשמשו. ומבאר בשור דלאו דוקא יותר מסאתים, (פל) אלא אפלו נתמלא כל החצר נמי שרי: **(פה) ואם אינם ראויים לשתייה.** ולא ידך סבא ולעיל, דוקא בשאינם ראויים לא לשתייה ולא לכביסה, כגון שהיו עכורים מאד: **(פט) דינים בנרעים⁴⁰.** משמע מלשון זה דהוא ממש בנרעים, ולכן אם (פס) נתפשטו כרבו, בלו אסור אפלו אין בהם סאתים, ואם במעוטו, אם יש בהם יותר מבית סאתים בלו אסור, וכדלעיל בנרעים. וכתבו האחרונים, דכל זה דוקא בשאין עמק עשירה טפחים בשפתו וגם אין מתלקט עשירה טפחים בתוך הלוח ארבע אמות, דאם עמק עשירה טפחים בשפתו או על-פלגנים מתלקט עשירה בתוך הלוח ארבע אמות, כחלי המים עצמן נעשו מחיצה בין מקום המים לשאר החצר ואין אסור אלא מקום המים עצמו⁴¹. ועין באור הלכה: **(צ) והוא שיהא בעמקם עשירה טפחים.** דפחות מעשירה טפחים הוי לה כטיט

הרשב"א בעבודת-הקדש שכתב שהנרעים מבטלין את המחיצות משמע דלעולם אסור, ודמי כמאן דהקף שלא לטע דירה, וכן כתב בלשון הגה בעל המאור לענין מים הרי הם בנרעים אם אין ראויין להשתמש, עין שם, וכן משמע מלשון פורש רבנו חננאל שכתב: בא נרעים ונתה את ההקפה שהקיפו לשם דירה, ומכל אלה משמע דבדוריתו נתבטל ההקפה לדירה לגמרי, וממילא אפלו נרצה בתוך ההשתמש בו תשמישי דירה דרך פתח הבית הפתוח לתוכה, גם-כן לא מקנה עד שיבנה מתוך לשם דירה, ואפלו אם יסכים בדעתו שלא לררע עוד לעולם, גם-כן לא מקנה במקשכתו לכו, וכעין ש"י"ן כה בשעור המבאר בסעיף ב. ונראה דאפלו בחצר נמי הדין כן, דכיון שצ"ע, בטיל לה מחיצות שלו והו' קרפף בעלמא, ואף דבבבא מספקא לה להרא"ש ואפלו במקום הנזרע, מפל מקום רב פוסקים חולקין על זה וכמו שכתבנו בשערי-הציון. ומכל מקום כחצר פחות מבית-סאתים אפשר דיש לצדד להחיר אחר שנסתלקו הנרעים, עין ברא"ש דמסתפק אם אמרינן כלל לענין פחות מבית-סאתים דנרעים מבטלי לה, והי' דמצד דבכסוף להחמיר בנה, מפל מקום בנה שגם נטלו הנרעים וגם הוא תצר ולא קרפף, מהתבאר דהמקל בנה אין למחות בדי³⁹: * **דינים בנרעים.** עין מה שכתבנו במשנה ברורה דאם עמקים עשירה טפחים בשפתם הם עצמם נרעים מחיצה, והוא ממגן-ראב"ה כן ואשרי אחרונים, וכן כתב עוד בסמ"ע שנו סעיף קטן ב בשם הרמב"ד בהשגחת פרק טו מהלכות שבת, וכן מצאתי להרשב"א בחידושיו כפרק קמא דערוהין דף יב, וכן פתב גמ"ס הרמב"א בסוגין בסבא שניה בשם רבו ונדלא כמו שכתב בסבא הראשונה, עין שם. ומה שכתבתי בדניא דמתלקט עשירה מתוך ארבע, גם-כן מבאר בגמגן אבדהם בסמ"ע שנו והעמיקוהו כפה אחרונים, אכן ברמב"א בסוגין לא סבירא לה נמי, שכתב שם, דאם היה החצר סמוך לעמק של עשירה בתוך שלשה טפחים שרי נמי, דהוי ככלבור והרי החצר קרפף מחיצה, עד פאן לישנו, וזה ולא כשעורא דמגן-אבדהם, דהא הוא פתב דאפלו אם מתלקט עשירה מתוך ארבע נמי הו' מחיצה, וצריך לומר דסבירא לה לה' הרמב"א דלא אמרינן מתלקט עשירה מתוך ארבע אמות רק גבי תל או חרין שהולך בעמק ובלא מים, ובמבאר מחיצתא טפי, מה שאין לו כשמתמלא במים כענינו⁴², ולא דמי לבור מלא מים דיתא בגמרא דהוי רשות-היחיד גמור, דשם מנכר טפי לפי שהולך העמק בשנה, וכעין שכתב האי שעמא בסבא קמיתא, עין שם, ודחק. וצריך עיון למעשה: * **והוא שיהא בעמקם עשירה טפחים.** דעה זו נובעת מדברי הרשב"א בעבודת-הקדש, וכן הסכים המגיד וכן מראין דברי רש"י בסוגיא, וכן הוא משמעות

הרמב"א שם מדקאמר דכפחות מה בטל לחצר [ודרבי קרפף-נתמלא סעיף קטן ז שהוכיח מדבריו ההפוך, אינו מוכן]; אכן לעמ"ת זה יש באמת כמה ראשונים שחולקין על זה: הרא"ש וכפי מה שהעתיק בפסקי הרא"ש וכמו שכתב בקרבן-נתמלא] והשור, והרשב"א בשם ש' מפרישים, דהא דקאמר בש"ס עמקין לאו דוקא, אלא למקומם קרי עמקם, ומשום דלא אפשר למים בלא שום עמק, עד פאן לישנו, והינו אפלו פחות מעשירה טפחים, כדמוכח שם מהרמב"א לפרוש זה,

שער הציור

(עמ) ט"ו וש"א: (עט) בית-מאיר ומהי'א דיסקין שנו, ורצה לומר, דאם היו נכנסים מצד זה יוצאים מצד אחר חולקין רשות לעצמן והיו בכלל פרמלית³⁸) ואסור למלאת מהם, עין שם: (פ) כל משמע ברש"י וכן מבאר להדיא באור נרע שם: (פל) רשב"א בעבודת-הקדש פתב מים הראויין לשתייה ולכביסה, ופשט דאו או קתני, וכן משמע ברמב"ם פרק טו דין ו שכתב סתם 'אם ראויין לתשמישי', וכן פתב במעשה-הלכה בדעת הרמב"ם, אף שלכסוף נדחק משום שלא נהא דברי הרשב"א, וכן משמע לכאורה ברמב"ם שלא הזכיר כלל שתייה אלא מים זכים ולא מים עכורים משום דלא חזו לתשמישן של חצר, והינו משום דלא ראוי אף לכביסה, וכדמבאר בעבודת-הקדש. ובאמת סברת רש"י הוא, משום דאדיל לטעמה במשנה ריש פרק עושין פסין דבור הנראה לשתייה אדם משוי למחיצות מקף לדירה, אבל בעמקם כבי תכתבו לעיל בהרבה פליגי עלה וסבירא להו דדירת' שצנ' פזו לא משוי לה לדירה, ועל-כרחו צריך לומר דהכא לא קפדינן בנה, והרי בלא זה היה מתחלה מקף לדירה, ולכטל הדירה בשביל זה, על-פלגנים אין סבא שהרי ראויין להשתמש, ואם-כן לא נקעו לגמרי שם דירה מקרפף, והשתא דאתאן להכי, שפיר מצדין למימר דאפלו אין ראוי לשתיית אדם אלא לבהמות או לכביסה וכדומה תשמישי החצר אסור-כן נקעו שם דירה, דדמיא לנטעים שהם גם-כן לא משוי קרפף מקף לדירה, ואף-על-פי-כן שחמקף לדירה בלא זה לא מבטלי הדירה בשביל אלוהות, משום דלפעמים נחוצים גם-כן לחצר, וכמו-כן בענינו³⁹. ונראה דיש להקל בהרשב"א וסיעתו, דהא הוא רק ספקא דרבנן: (פג) רש"י: (ג) רבנו חננאל: (פל) וכן פתבו בחידושי גאונים קדמונים [מוכח בראש ספר מעשה-הלכה] בדעת הרמב"ם, אכן סימנ' שדעת הרמב"ד אינו-כן אלא דוקא רבו ולא בלו, עין שם, ועמנו נראה, משום דאין דרך להפך את כל החצר למקוה מים: (פס) טור, וכן פתב הרשב"א בחידושי. ולכאורה הא הרשב"א בעצמו פתב שדוקא שיהא בעמק המים עשירה טפחים, ואם-כן האין מחסר החצר, הא עשירה טפחים נחשב בכל מקום למחיצה, ואם-כן הרי יש מחיצה המפסקת בין המים לחצר? ויש לומר, דמ"י שעד שלא הגיע לגמא שעמקו עשירה טפחים כדון רשות-היחיד היה מתחלה מדרון המתלקט עשירה מתוך תמש אמות ואין זה רשות-היחיד, ואם-כן החצר פרוץ למקום הזה שהוא אסור, ואף-על-גב דבדעת הרשב"א שכל שיש בעמקו עשירה טפחים הוא מותר להשתמש והינו משום שהוא בכלל רפש וטיט, אפשר שפגנתו במקום שאפלו לבסוף גם-כן לא יהיה המדרון בעמקו עשירה טפחים, מה שאין כן בנה שעל-פלגנים ירד המדרון לעמק עשירה טפחים, כדואי אינו בכלל רפש וטיט⁴²):

הַלְבוּת שֶׁת סִימָן שֵׁנָה

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה הזרעים]

מִסְפָּקָא דְהַפְקֵל קְנָה אֵין לְמַחֲוֹת קְנָה⁽³⁵⁾.

שאיפילו אם הם פחות מבית סאתים] ואסור להוציא מהבית לתוכו, שכיון שהם גזורים לעצמם אינם נטפלים לחצר [הגרי"ד נלדו (גלויות חזו"א) העיר, שלפי זה יהיה אסור לשאוב מים מבור עמוק עשרה טפחים ולהכניסם לבית, שהרי הוא מוציא מקרפף לבית]. אמנם סיים, שאם מקום המים הוא פחות מבית סאתים יתכן שאינו נחשב כרמלית אלא כרחבה, ומותר לטלטל לשם, וצ"ע.

וכדברי החזו"א כתב גם בשו"ת אמרי יושר (ח"א סי' קעז), ובמקום אחר (ח"ב סי' פ) כתב לענין עיר שיש בה אילנות, שדעת הבית מאיר (כאן סי' ט) שאם האילנות מוקפים לעצמם ומקום האילנות הוא יותר מבית סאתים, הרי מקום זה הוא כרמלית, וגם אם הוא פחות מבית סאתים אסור להוציא מהבית לשם, ואילו האמרי יושר צידד להיתר, משום שאין אומרים מחיצה לאיסור. ומ"מ, גם לשיטתו כתב האמרי יושר שאם יש בחצר שוחה עמוקה י' טפחים ובתוכה פירות, אסור להוציא מהבית לשם. [וראה ביה"ל לעיל ס"ד ד"ה אבל, שמוכח מדבריו שאופן זה אינו נדון כמחיצה לאיסור].

[שעה"צ ס"ק פה]

מִה שְׂאֵין בֵּן קְנָה שְׂעָל־כְּלִפְנֵים יְנֵד הַפְּדוּן לְעַמֵּק צְשָׁנָה טַפְחִים, בְּדֹאֵי אֵינוּ בְּקָלָל רֶפֶשׁ וְטִיטָה⁽⁴²⁾.

42) מבוואר בדבריו שאם המים עמוקים י' טפחים במקום אחד כדיון רשות היחיד, יש לכל המדרון דיון של זרעים, ומצטרף להיות יחד יותר מבית סאתים אפילו שאינו מתלקט י' טפחים מתוך ד' אמות, ואף שבמשך המדרון עצמו אינו עמוק י' טפחים. והחזו"א (או"ח סי' פט ס"ק ג) כתב שלא נראה כן, שאם כן אין לדבר שיעור, שאם יש במשך ארבעה טפחים עומק י' טפחים, יהיה כל המקום נדון כזרעים, ועוד הקשה, שלא משמע כן בדברי הבי"י, ולכן נחלק החזו"א, ולדעתו המקומות שאינם עמוקים י' טפחים אינם מצטרפים להיות על ידם שיעור מקום המים רוב החצר או יותר מבית סאתים. ובמה שהקשה השעה"צ למה כל החצר אסורה, הרי מקום המדרון שאינו עמוק י' אינו כזרעים לדעת הרשב"א, תמה החזו"א (שם), שאפילו אם אין המדרון נחשב כזרעים, מ"מ יש נפקא מינה באופן שהמקום העמוק הוא רוב החצר, שאז נאסרים בין המדרון ובין החצר. וכן אם המקום העמוק הוא מיעוט החצר, אבל יש שם יותר מבית סאתים, הקירו אסור את המדרון והחצר משום שהם פרוצים במילואם למקום זה. [וכונת החזו"א שעל אף שהמדרון אינו בשיפוע של מחיצה, וכגון שמתלקט י' טפחים מתוך ד' אמות, מ"מ במקום שהמים עמוקים י' נאסרים, וממילא אסורים שאר המדרון שהרי אין שיפוע בשיעור מחיצה שיחוצץ ביניהם].

[ביה"ל ד"ה דינים]

מִה שְׂאֵין בֵּן קְשָׁמְקָא בְּמִיִּם קְעֵנְיָנְיָ⁽⁴³⁾.

43) ואם המחיצות עולות למעלה מן המים טפה, כתב החזו"א (או"ח סי' קג ס"ק ז) שיתכן שגם לדעת הריטב"א גם אם המחיצות מתלקטות י' טפחים מתוך ד' אמות נחשבת מחיצה, ושוב כתב (שם סי' קיג) שכל זה הוא לדעת המשנ"ב בפירוש דברי הריטב"א, אבל נראה יותר לפרש דברי הריטב"א באופן אחר, שכוונתו שאם יש הפסק ג' טפחים מן המקום היבש שבחצר עד תחילת המחיצה, כל החצר אסורה, כיון שבאופן זה תחילת המחיצה שבתוך המים מכוסה במים, וכיון שמים אלו הם הסיבה לביטול דין דירה ממקומם, אי אפשר לחלק באמצע המים ולהתיר את מקום המים שמן הגידוד ולפנים על ידי שלא יהיה מננה ולפנים יותר מבית סאתים. אבל אם תחילת המחיצה קרובה למקום היבש פחות מג' טפחים, נחשב מדין לבדו כאילו המחיצה מתחילה מתחילת המים, ולכן היא מועילה להתיר.

[משנ"ב ס"ק פג]

וְאֵם יֵשׁ מְחִיצָה⁽³⁶⁾.

36) וגם אם עשה צורת הפתח בין הזרעים לשאר החצר, כתב בשו"ת מהרש"ם (ח"ז סי' ו) שנחשב כשני מקומות, ואין הזרעים אוסרים את החצר מדין רובו זרע. ובשו"ת דברי חיים (או"ח ח"ב סי' כח) כתב, שיש להתיר גם על ידי מחיצה גרועה, כגון שיעמיד קנה קנה בפחות מג' טפחים בין זה לזה.

[משנ"ב ש]

עֶלְ-בֵּן רְאוּי שְׁלֵא לְאָכַל או לְשִׁתּוֹת בְּקְנָה בְּשֶׁבֶת⁽³⁷⁾.

37) טעם נוסף שיש להזהר מלשתות בגינה בשבת הובא ברמ"א לעיל (סי' שלו ס"ג), שיש לחוש שמא יפלו שם מים ויצמיחו.

[שעה"צ ס"ק עט]

חֻלְקֵין רְשֵׁת לְעֵצְמָן וְהוּי בְּקָלָל בְּרַמְלִיחָה⁽³⁸⁾.

38) ובדעת החזו"א (או"ח סי' קיג) כתב השונה הלכות (ס"ל), שיש לחלק שאין המים מבטלים את המחיצה אפילו הם יוצאים מצד לצד.

[שעה"צ ס"ק פא]

וּבְמִדּוּן בְּעֵנְיָנְיָ⁽³⁹⁾.

39) ולענין בריכת שחיה שהמקום המוקף הוא יותר מבית סאתים, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ז סי' לב) שאינה נחשבת מוקפת לדירה אלא אם כן יש בהיקף המחיצות שלה בית דירה, שאז נדונים גם היא לחלק מתשמישי הדירה, אבל אם אין בהיקף זה בית דירה, הרי זה נחשב לקרפף, ואסור לטבול בה בשבת משום איסור טלטול בכרמלית. ומקורו מדברי השעה"צ, שחילק בין מקום שכבר מוקף לדירה שאז אין שאר תשמישים מבטלים ממנו שם מוקף לדירה, לבין מקום שלא היה מוקף לדירה, שאין בכך תשמישים כאלו לעשותו מוקף לדירה.

[משנ"ב ס"ק פט]

דִּינָם פְּנִינְיָם⁽⁴⁰⁾.

40) ואם דעתו לפנות את המים מיד, כתב החזו"א (או"ח סי' פט ס"ק ד) שאין סבא שהדירה מתבטלת מחמתם, ואם פינה את המים כל שכן שאינו צריך לפרץ את הגדר ולחזור ולגדור לשם דירה, וסיים בצ"ע.

[משנ"ב ש]

כְּתִלֵי הַמַּיִם עֵצְמָן נְעֵשׂוּ מְחִיצָה בֵּין מְקוֹם הַמַּיִם לְשֶׁאֵר הַחֲצָר וְאֵין אָסוּר אֲלָא מְקוֹם הַמַּיִם עֵצְמָנָא⁽⁴¹⁾.

41) חילוק נוסף כתב החזו"א (שם), שאם המים נחשבים גזורים לעצמם, מקום המים נדון ככרמלית [לדעת הריטב"א אפילו אם הם ראוים לשתייה, ולדעת התוס' דוקא אם אין המים ראוים לאדם אלא לבהמה או לכביסה] אם הוא יותר מבית סאתים [ויש סוברים